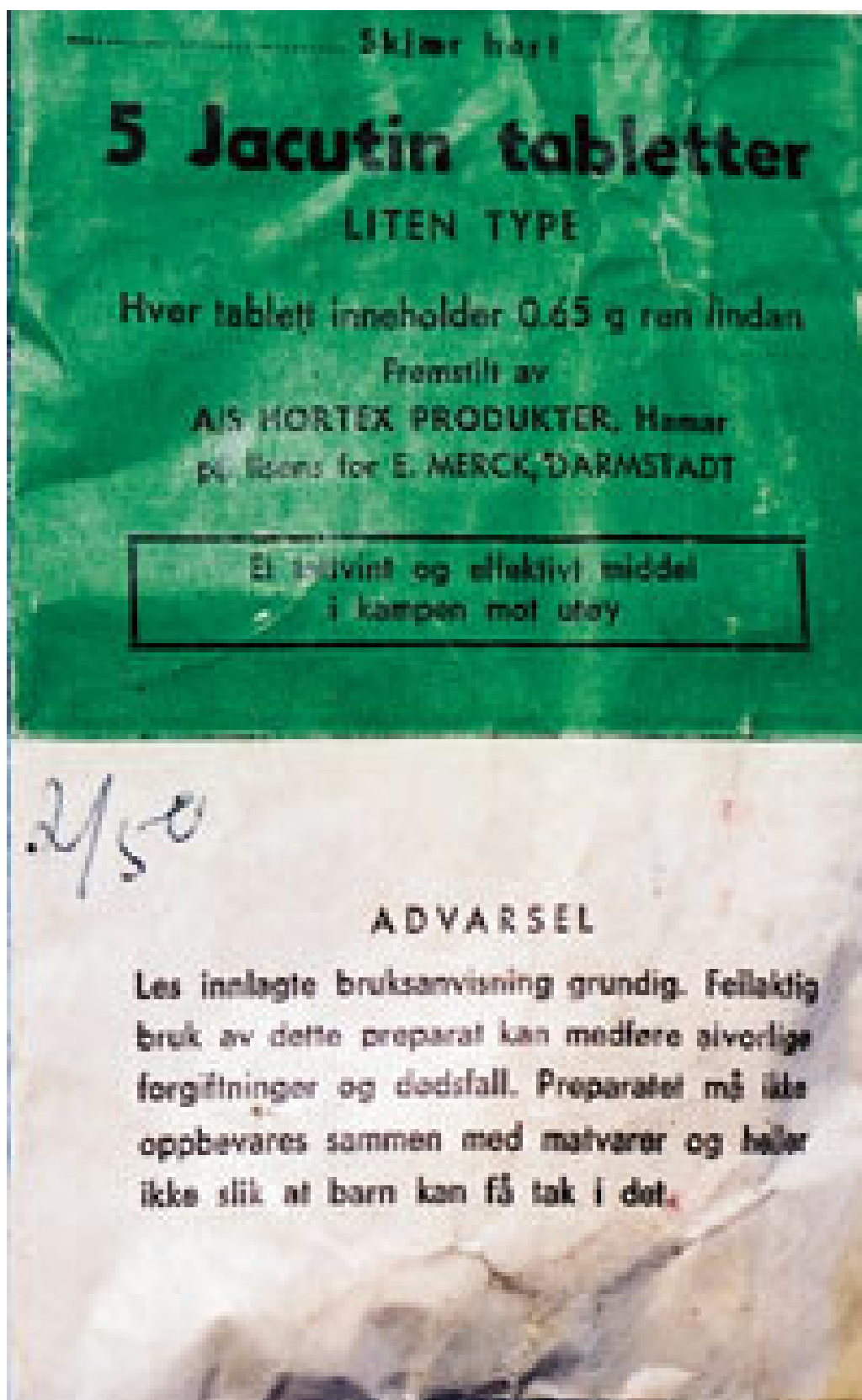

Giftige gamle dager

FORSIDEBILDET

Bjørn Solbakkes samling hos Billakkspecialisten A/S St. Hanshaugens Fargehandel, Oslo. Alle foto Øivind Larsen 2002

Det må ha vært ca. 1946. Jeg var åtte år og det var sommerferieidyll hos besteforeldre på landet. Imidlertid brumlet min farmor fordi det var så styggelig mye bladlus på et av plommetrærne. Farfar og jeg drog følgelig av sted og kjøpte en flaske med noe som vi hadde over på en såkalt flittsprøyte, og treet fikk seg en skikkelig omgang.

Jeg kan fortsatt se for meg treet neste dag – bladene hadde krummet seg og så ut som små ører.

Da fant vi frem flasken igjen og farfar tok på seg brillene. Verken han eller jeg var særlig stø i engelsk. Likevel fikk vi etter hvert med oss den teksten vi burde lest på forhånd. Innholdet skulle vært fortynnet – jeg tror det var 1 : 100. Stoffet het visst bladan.

Det var sannsynligvis mer av farlige stoffer i norske hjem i de såkalt gode, gamle dager, i hvert fall i våre besteforeldres og oldeforeldres tid. Da var man blant annet i langt større grad enn nå omgitt av uønskede insekter og skadedyr i hverdagen. Det er mange forklaringer på det. Vi skal ikke gå mange tiår tilbake for å finne mer utbredt dyrehold, mindre egnede metoder for håndtering av matvarer, vi hadde utedoer/bingedoer/bøttedoer, åpne søppeldynger, urensset kloakk og annet som gav gode levekår for fluer, mus, rotter og andre medskapninger. Selve måten hus ble bygd på, gjorde det også mer innbydende for maur, kakerlakker og veggedyr å dele bolig med oss. Og en av metodene man møtte skadedyr- og skadeinsektproblemer med, var den kjemiske.

Fra gamle dagers Sommer-Norge vil de fleste eldre huske fluepapiret – spiralen som hang fra taket i det blåmalte kjøkkenet som fast inventar og der det summet bzz, bzz. Så med stadig lengre intervaller: bzzbzzbzzbzz. Til det ble helt stille og et nytt fluelik føyde seg til de andre.

Så var det allehånde pulvere, sprøytevæsker, pastaer og biter som ble strødd, sprøytet, smurt på og lagt ut. Noe skulle også tennes på og lage en røyk som skulle desinfisere for hele sommeren.

Den kjemiske oppfinnsomheten var stor – men det var også faremomentene. Nå for tiden har vi strenge regler for omsetning og oppbevaring som forbeholder de farligste stoffene for de kyndige og ansvarlige, og det er merkeforskrifter. Men slikt gjaldt ikke i barndommens kjøkkenskap for mange som nå er eldre – der stod insektgift og plantegift side om side med like farlige stoffer som var beregnet på renhold, slike som lut og salmiakk.

En bekjent av meg som driver familiens gamle og tradisjonsrike fargehandel videre, samler også på gamle produkter fra bransjen. I et betryggende og forskriftsmessig avlåst skap har han således et imponerende utvalg giftprodukter fra den tiden slikt var dagligdags for Oslos beboere.

På en del av pakningene står det riktignok i det minste hva innholdet består av. Forsidebildets veggedyrpulver, som blant annet skulle brukes på divaner og senger, inneholdt således diklordifenyltrikloretan. Jacutin-tablettene inneholdt lindan.

Flasken med Fly-Tox må ha vært særlig effektiv, siden det er oppgitt utenpå at pengene tilbakebetales hvis stoffet ikke dreper.

Egentlig er det godt vi lever i en tid da skadedyr og insekter holder seg på avstand. Musegift bruker vi mest på hytta. Det nærmeste vi vanligvis kommer kjemisk bekjempelse av summende fiender er å bruke myggstift når vi skal på tur. Selv om vi slår om oss i skogen i ergrelse over at til og med den tradisjonsrike og langt mer effektive jungeloljen er blitt forbudt av helsemessige grunner.

Bjørn Solbakkes samling hos Billakkspecialisten A/S St. Hanshaugens Fargehandel,
Oslo. Alle foto Øivind Larsen 2002

ØivindLarsen

Publisert: 10. april 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.